

*A nyugati magyar örökség magyarországi fogadásáról**

z elmúlt évtizedekben számos írásban, előadásban, vitán, sőt főoglalkozásban és társadalmi munkában is foglalkoztam a nyugati magyarság dolgaival. Sok-sok kezdeményezésnek, sikeres vagy balul végződő közös munkának s jó néhány eredményes akciónak voltam közreműködő részese. Ennek során megismerhettem a nyugati magyarságot éltető közösségek mérvadó személyiségeit, a magyar diaszpóra szellemi vezetőit és műveik jó részét. A világ mintegy félszáz országában élő, több mint kétmillió főnyi magyar szórványról, a Kárpát-medencén túli nyugati magyarságról könyvtárnyi irodalom szól, köztük közeli ismerőseim, barátaim: Csapó Endre, Csicsery-Rónay István, Deák Ernő, Kovács Andor, Magyaródy Szabolcs, Nagy Károly, Papp László, Borbándi Gyula, Sisa István, Várdy Béla és sok más emigráns alkotó könyvei, írásai. Az Óhazában is számos írásmű, elemzés, dokumentum született róluk az elmúlt negyedszázad során. Lezsák Sándor 1993-ban – a nyugati magyarok kérésére és közreműködésével – Lakitelekre mentette az *Emigráció a hazáért 1945-től napjainkig* című nagyszabású kiállítás (BTM 1992. október 21.–1993. május 10.) gazdag anyagát, amelynek zömét a nyugati magyarság vezető képviselői és szervezetei adtak össze. Ez volt a külhoni magyarok első reprezentatív és kollektív bemutatkozása, amelyben tablókkal, fotókkal, tárgyi emlékekkel illusztrálva bemutatták, hogy mit tettek ők a nemzeti megmaradásért, a magyar örökség éltetéséért. Lezsák Sándor ebből hozta létre az ország egyedülálló Emigrációs Gyűjteményét a Lakiteleki Népfőiskolán, amelyet állandó kiállításként működtet. Ez a nyugati magyarok jóvoltából folytonosan gyarapodik. Tavaly a Burg Kastli Magyar Gimnázium érettségi tablóit és tárgyi emlékeit fogadta be. Megemlítem, hogy a Lakiteleki Népfőiskola keretében működik az Antológia, a nyugati magyar írók egyik jeles hazai kiadója is. A kiadónál Tollas Tibor, Juhász László, Saáry Éva, Borbándi Gyula, Nagy Alajos, Yves de Daruvár, Tunyogi Csapó Gábor és mások művei mellett Mindszenty Józsefről készült összeállítás, és Pongrátz Gergellyel az egyetlen interjúkötet. 1993-ban 434 oldalas emigrációs antológiát jelentettek meg a Lakitelek Alapítvány által meghirdetett önéletrajzi pályázatra beérkezett írásokból válogatva.

Előadásom témája kapcsolódik Borbándi Gyula *Emigráció és Magyarország / Nyugati magyarok a változások éveiben 1985–1995* című, kitűnő könyvéhez, amely egy ötödfélszáz oldalnyi leíró, elemző kortörténeti dokumentum (*A Magyar emigráció életrajza 1945–1985* folytatása). Ebben számba veszi és értékeli a nyugati magyar világ „rendszerültős” évtizedét. Utolsó fejezetében szemléletes áttekintést ad a nyugati magyar örökség képviselőinek a hazai fogadásáról is. Kiemeli a – nyugati és Kárpát-medencei magyarság képviselőinek tevékeny közreműködésével – újjászerveződő Magyarok Világszövetségét s az annak keretében

* A Felsőpulyán 2012. szeptember 8-án elhangzott előadás teljes anyaga.

[*Kérdez az idő*]

működött Anyanyelvi Konferenciát, melyek az elemzett időszakban, a magyar–magyar kapcsolatokban meghatározó, közvetítő szerepet játszottak. Befejezésül Deák Ernő, Kovács Andor, Szépfalusy István, Pátkai Róbert, Papp László véleményét idézve, Kocsis Gábor költő látónki megjegyzésével vitázva (arról ti., hogy „a harmadik világ népeinek sorsába osztozunk, ha a zászló csak bot és vászon marad”) az emelkedő nemzetéről és a nyugati magyarság jövőjéről álmodik.

Fontosnak tartom e témában az MVSz 1995–1998 között kiadott *A világ magyarsága* című kilenckötetes könyvsorozatát, az Európai Protestáns Magyar Szabadegyetem hajdani elnöke, Kovács Andor *Homokpad* című könyvét (Madách–Posonium–Püski, Bp., 1996) és a Nagy Károly – Papp László által összeállított *A magyar nyelv és kultúra megtartása az Amerikai Egyesült Államokban 1997* című dokumentumát. (Bp., 1998, MNyKT–AK, 78).

A *Bécsi Napló* fennállása óta rendszeresen foglalkozik a nyugati magyarsággal, s a korábbi KUFSTEIN-konferenciák zömében is, különböző megvilágításban elemeztük, értékeljük a magyar diaszpóra helyzetét, kaptunk és adtunk jelzést, javaslatokat a hazai politikának, a honi és a határon túli magyar közéletnek.

A külföldi magyarok helyzetéről, veszélyeztetett értékeik megóvásáról 2010-ben Csapó Endrével közös javaslatot készítettünk a Nemzetpolitikai Társaságnak, sőt az évben „A Magyar diaszpóra hungaricumairól” a Parlament Felsőházában egy rövid ismertetést is tarthattam. Ezekre hivatkozva röviden szólok először

MAGYARORSZÁGRÓL ÉS A NYUGATI MAGYARSÁG NEHÉZ
ÖRÖKSÉGÉRŐL

A második világháborút követő párizsi békediktátum súlyosabb csapást mért ránk, mint a trianoni. Elvették visszaszerzett országrészeinket, de ezen túl a maradék reménytől is megfosztották népünket az etnikai határokhoz közelítő békés határmódosításra. A tovább csonkított Magyarország a függetlenségét is elvesztette. Országunkat fél évszázadon át – a megszálló szovjet csapatok árnyékában – idegen szellemiségű politikusok uralták, ahol az önismeret átprogramozása, a nemzettudat negligálása a hivatalos politika részévé vált. Még inkább szenvedtek e nemzetellenes politikát az elcsatolt területeken, kettős megszállás alatt élő magyarok, mivel a régi és újabb megszállóknak, a rossz döntéseket hozó nagyhatalmaknak, sőt a Moszkva által kézben tartott magyarországi politikusoknak is arra irányult minden erőfeszítésük, hogy a történelmi Magyarországnak és a Kárpát-medence hajdani egységének a tudatát is kitöröljék az emlékezetből.

Ennek hatásáról mondta Köteles Pál, az Erdélyi Szövetség hajdani elnöke: „Nemcsak a környezetünkben élő nem magyarok körében tenyésznek balhiedelmek, de a hazai társadalomban, a magyar társadalomban is eluralkodott az a tévhit, hogy a magyarság évszázadokon keresztül elnyomta a vele együtt lakó népeket. Tegyük hozzá: az elmúlt harminc-negyven esztendőben – a koalíciós időszakot követő egypártrendszerű államban – divat volt a magyarságot idehaza sokkal inkább megalázni, történelmi múltját sokkal inkább elítélni, és sötétebb színekkel festeni, mint ellenségeink tették” (Teleki Pál öröksége, Antológia, 1992 [az MDF 1991. ápr. 6-ai emlékülése], 27).

A nemzeti kulturális örökség utódokra való áthagyományozását állami, egyházi és számos más civil közösségi intézmény, szervezetek sokasága segíti minden civilizált országban. Nehéz a helyzete azon államok polgárainak, akik megszálló hatalom politikai-

gazdasági-kulturális és ideológiai elnyomása alatt élnek. Kíméletlenebb azon nemzetrészeknek a sorsa, amelyeket anyaországuktól elcsatoltak, területi-kulturális autonómiával nem rendelkeznek, s állampolitikák ellenében kénytelenek őrizni anyanyelvüket, kultúrájukat, múltjuk örökségét. Másképpen kegyetlen a helyzete a gyökértelen menekülteknek, a száműzött emigránsoknak, akik egymástól távol, szórványban élnek, magukra utaltak, s önfenntartó egyházi-nemzetiségi intézményeik, civil szervezeteik alig vagy csak gyengén, elégtelenül segítik megmaradásukat. Magunkra vonatkoztatva a fentieket, ha elégtelen a magyar szolidaritást tápláló kohéziós erő az anyaországban, akkor „mint oldott kéve, széthull nemzetünk”.

Az elcsatolt régiók új urai valóban igyekeztek minden magyar emléket és emlékhelyet eltüntetni, megsemmisíteni, nemzetünket értékeitől megfosztani, múltjából kiforgatni; tájak és települések több évszázados etnikai arculatát ki- és betelepítésekkel megváltoztatni. Ennek jegyében tiltották ki nyelvünket a közigazgatásból, s átnevezték a városokat, falvakat, hegyeket, folyókat, utcákat. Eltávolították a nemzeti identitásunkat erősítő intézményeket, emlékműveket is. Az 1956-os magyar forradalom és szabadságharc leverését – a történelmi haza egésében – követő kíméletlen megtorlások, a fokozódó elnyomás, ideológiai és kultúrharc következtében értékrendünk, azonosságadatunk megbomlott.

A tartós veszélyeztetettség, és a lelki zavarok hatására nemzetünk életerejé, kohéziója az ezredfordulóra a Kárpát-medencében is megtört; népszaporulata folyamatosan csökken, asszimiláció okozta vesztesége nő. Pedig az 1989/90-es rendszerváltó fordulat átmenetileg – a Délvidék kivételével – mindenhol enyhített a szorongatottak helyzetén. Sorra megszűntek a hajdani trianoni szerződéssel kreált „békekötő” utódállamok, a történelmi Magyarország zöme az Európai Unió része lett, de változás alig történt nemzeti létünkben. Népünk az ígért szociális piacgazdaság helyett a rablókapitalizmus csapdájába került, életszínvonala az elmúlt negyedszázadban folyamatosan romlott. Hazánk ismét a hárommillió koldus fenyegető árnyában él. Orvosolni, megállítani nem tudtuk a nemzeterózió folyamatát határon belül s azon túl még kevésbé. Az elmúlt évszázad során több ezer magyar elemi iskolát, több száz középiskolát és közművelődési intézményt s tucatnyi magyar felsőoktatási intézményt szüntettek meg az utódállamokban. (Szerencse, hogy az elmúlt két évtizedben néhányat önerőből s az anyaország támogatásával alapítványi intézményként fölépíthettek, illetve a restitúció nyomán visszakaptak a Trianon óta kurtított, veszélyeztetett nemzetrészek.) Legnagyobb kincsünk a magyar nyelv és kultúra létharca; a lelki-szellemi-kulturális nemzetvédelem a Magyar Világszórványban és az Európai Unióban élő magyarság körében is tovább folyik. Vajon kikre támaszkodhat, mire épülhet ez a kulturális önvédelem avagy nemzetvédelem?

Egy létében fenyegetett, szűkülő perspektívájú, pusztuló közösség szolidaritása, toleranciája csökken, identitása is torzul. Talán nem véletlen, hogy aránylag a legtöbb „jugoszláv” nemzetiségű személyt a vajdasági magyarok körében írtak össze, s az sem, hogy az EU-csatlakozás napján a magyar határőrség sietett mielőbb megszabadulni a magyar nemzeti jelképektől. Soroljuk ehhez a kettős állampolgárságról szóló 2004. december 5-ei balsikerű népszavazást is. A délvidéki Hódi Sándor szerint „e zavarodott nemzettudatnak van egy olyan tartalmú üzenete, amely más népekre nem jellemző. Azt sugallja, hogy ostoba és veszélyes vállalkozás magyarnak lenni. A magyar ember nem megy semmire, ráadásul a szomszéd népek és a világ hatalmasságai részéről állandó életveszélynek van kitéve...”

[*Kérdez az idő*]

Magyarországon és a határon túli tömbökben élők helyzetét, életérzését is jelentősen befolyásolja, miként alakul a veszélyeztetett nemzetrészek sorsa. Ma a legvesélyeztetettebb a nyugati magyar diaszpóra. Lélekszámának alakulását az előttem szóló Kocsis Károly földrajztudós, akadémikus kitűnően vázolta. Az ezredfordulón mintegy két és félmillió főre becsülte számukat. Jelezte azt is, hogy az adat csalóka, hiszen a számba vettek fele-kétharmada már nem beszéli a magyar nyelvet, nemzeti identitásunk alapját. Nem tud bekapcsolódni a magyar munkába és a közösségek életébe, mégha magyar kötődését megvallja néhol a népszámlálási kérdőíveken. Összefoglalva: a külhoni magyarok közül félmillióra becsüljük a magyarul ma még jól értők, beszélők számát; több mint félmilliónyian már nehezen, törve beszélnek, s nem jól vagy alig értenek anyanyelvünkön; s több mint egymillióan lehetnek, akik csak szívükben vallják magyaroknak (is) magukat, nyelvükben már nem azok. Őket már csak új hazájuk nyelvén, illetve egy közvetítő világnyelven vonhatjuk be a nemzet szellemi vérkeringésébe. Más diaszpóráknál is hasonló a helyzet.

A diaszpóra bevonása Izrael, Örményország, Lengyelország és néhány más diaszpóranemzet esetében – a történelmi előzmények, a különböző tradíciók és az állami illetve a társadalmi szerepvállalás miatt – sorsfordító különbségeket mutat, amelyet igyekeztem az alábbi csoportokba sorolni.

I. Az első csoportba vettem föl azokat az országokat, amelyek (kurzusváltástól függetlenül, folyamatosan, megbízhatóan) államilag támogatják a nemzetépítő diaszpóra megszerveződését, hazai kötődését, kapcsolatépítését, anyanyelvi oktatását. A honi társadalom s az egyházak is – különböző módokon és formában – segíti e nemzetrészüik megmaradását (horvátok, lengyelek, szlovének, balti országok, németek stb.).

II. A második csoportba soroltam azon népeket, amelyek diaszpórája hatalmas. Anyaországukat támogató rendszeres adományaik, akcióik meghatározóan járulnak hozzá nemzetük állami létéhez, és folyamatos együttműködéssel szolgálják világnemzetük érdekérvényesítését, hatalmát (zsidók, örmények, írek). Hasonló erős nemzeti (nem kormányzati) kötődésűek a szervezett világhálózattal rendelkező diaszpórák (olaszok, görögök, kínaiak).

III. A harmadik csoportba soroltam az ún. tájékozódó útkereső államokat, amelyeknél még változó, hektikus vagy kialakulatlan a – SZU összeomlása, illetve az ezredforduló körül formálódott – diaszpórájukkal(?), növekvő számú (gazdasági menekült) kivándorolt nemzet-társaikkal a viszonyuk (oroszok, szerbek, ukránok, románok, szlovákok stb.).

IV. A negyedik csoportba soroltam a diaszpórájukhoz ellentmondásosan viszonyuló, eltérő módon bánó vagy alig törődő, volt gyarmattartó államokat (angolok, franciák, spanyolok, hollandok, portugálok, törökök...). Belgium egyedülálló jelenség!

Magyarország, az elmúlt évszázad sorsfordító tragédiái nyomán kialakult diaszpóránk kötődése miatt, elvileg és történelmileg is az első két csoport valamelyikéhez tartozna. A valóságban azonban – főleg a fél évszázados szovjet-kommunista önkényuralom hatása; a nemzeti identitás hazai rombolása, eróziója; a külhoni nemzetrészelidegenítése s a nemzeti szolidaritás apadása miatt – inkább a harmadik, esetenként pedig a negyedik csoportba sorolható. Ez utóbbi kettő – a mi esetünkben – öngyilkos nemzetstratégia! A nyugati magyarok zömének nemzethűsége, eddigi szolgálata, közös hazánk nemzetépítő öröksége az első csoportba szólítaná Magyarországot! Erőlről szólok most röviden.

A nyugati magyarság, amint a körülményei engedték, igyekezett szerveződni, amelyben a nemzethű személyek és közösségek áldozatos magyarságszolgálatot vállaltak. Az 1956 előtti és utáni száműzöttek és menekültek kirekesztve is szolidaritásra törekedtek szülőföldjükkel, a Kárpát-medence népével. Különösen az – állam által elhanyagolt, ketős elnyomásban élő – utódállamok magyarságát támogatták. A szovjet-kommunista zsarnokság évtizedeiben a nyugati magyar emigráció felbecsülhetetlen szerepet játszott a keresztény, magyar, nemzeti és polgári hagyományok, értékek megőrzésében, átmenésében. Nekik köszönhető nagyon sok fontos szellemi teljesítmény léte, nagy alkotóink túlélése, többek között Békés Gellért, Borbándi Gyula, Cs. Szabó László, Gombos Gyula, Kovács Imre, Márai Sándor, Szabó Zoltán, Tollas Tibor, Wass Albert, a belső emigrációba kényszerített Bibó István és mások műveinek megjelentetése, hazai megismertetése is. Elévülhetetlen a szerepük az 1956-os forradalom és szabadságharc örökségének ápolásában, értékeinek hiteles felmutatásában, nemzetközi jelentőségének tudatosításában. Meghatározó részük volt az utódállamokban élő magyarság gondjainak vállalásában, érdekvédelmükben, támogatásukban, illetve a magyar demokrácia és a nemzeti függetlenség gondolatának ébrentartásában.

Jogos tehát az igény, hogy az említett első csoportba kerüljön diaszpóránk. Ezt indokolja Csapó Endre *A Magyar Világszóróvány* című előadásában is. „Ha a nemzetet és államot azonosítjuk, kizárjuk az Erdélyben vagy Amerikában élő magyarokat nemzetünk köréből. Az államiság nem lényeges alkateleme a nemzetiségnek. [...] csak itt, idegenben érzékeljük, hogy a megismert nyelvek felett minden összehasonlításban magasan a legkifejezőbb, legartikuláltabb anyanyelvünket ingyen, ajándékként kaptuk, és ha állampolgárságunk lehetővé is csere tárgya, a nyelvet nem adjuk. [...] Valóban élhet a nemzet az államon kívül is, hűségünket a szovjet alkotta államtól tagadtuk meg, mert az nem a nemzet állama volt. A nemzet bennünk élt tovább, mert hittük, hogy a hódoltság rendjének tilalmi leple alatt élt az országban is a nemzet, és várja felszabadulását. Hittük, hogy van jövő, ami igazolni fogja hűségünket. Az igazolás ugyan még várat magára – 22 évvel az ország felszabadulása után is. De talán már nem is fontos, szinte mind elhaltak már, akiket illetne. [...] Az elmúlt 22 évben a magyarországi média vajmi keveset tett annak érdekében, hogy tudatosuljon valami a közvéleményben arról, hogy egy része a nemzetnek távol az országtól élt [...] vitt valamit a szülőhazából, amivel jól gazdálkodott, hasznosítható évtizedek munkálkodása hirdeti emléküket. Magyarhonban még nincs igény megismerni, mit cselekedett a nemzet távolba szakadt része egy rendkívüli időszakban a nyugati világ fórumain, ahol Trianon óta mindent másképpen tudnak a magyarokról” (Cs. E. 2012. augusztus 18.).

E szép vallomást záró keserű igazságot elfogadom a Magyar Diaszpóra pátriárkájától, aki nekem emigráns hitvallását a svájci Kovács Andor közgazdász szavaival egészítem ki: „A rendszerváltozással a Nyugaton élő magyarság megszűnt emigráns lenni. De jure és de facto. Nyugaton mindenki, aki 1945-től napjainkig eljött Magyarországról, 1990-ig úgy szerepelt, mint aki a kommunizmus elől elvből menekült. Az egyesületek, szervezetek ezért alapszabályukba foglalták, hogy céljuk a kommunizmus magyarországi diktatúrájának a megtörése, megszüntetése. Mihelyt demokratikus kormány alakult, ezek az alapszabályok semmissé váltak, betöltötték küldetésüket. Ennek a generációnak a kihalásával egyébként kihal a politikai célú és érdeklődésű emigráns diaszpóra [...] a második generációs réteg általában jól képzett, komoly gazdasági és politikai kapcsolatokkal rendelkezik. Az viszont már nem tőlük

[*Kérdez az idő*]

függ, hogy milyen mértékben tudja őket Magyarország hasznosítani. Érvényes bizonyos ket-
tősség: azért mert valaki tud magyarul, és nyugatról jött, ne essünk hasra előtte! Vizsgáljuk
meg, mihez ért az illető, mire lehetne alkalmazni” (*Homokpad*, 7).

A MAGYARORSZÁGI CIVIL TÁRSADALOM ÉS A NYUGATI
MAGYARSÁG

Csapó Endrénél és sok más nyugati ismerősömnél is gyakran tapasztalom azt, hogy számuk-
ra a hazai elismerést és a fogadókészséget jobbra a magyar hivatalok, hivatalosságok és
a honi média hozzájuk való viszonyulása jelenti. Az átpolitizált hazai közéletben ezeknek
tényleg kiváltságos a közvéleményt formáló szerepük és hatásuk, de nem feltétlenül (s nem
mindig) időtálló. Ezért érdemes odafigyelni, értékelni azt is, ahogy a magyar civil társada-
lom nemzethű csoportjai, intézményei, személyei (folyamatosan) törődnek a nyugati ma-
gyarság értékhardozó és nemzetépítő közösségeivel, intézményeivel, példás képviselőivel.
Nem tudom megerősíteni, hogy „Magyarhonban nincs igény megismerni” a távolba szakadt
nemzetrészt, annak örökségét. Állítom, hogy van... Előljáróban említettem a róluk írt mű-
veket, a Lakiteleki Népfőiskolát, de az alábbiakban említek még jó néhány példát.

A Magyar Tudományos Akadémia szerepéről igen gazdag tájékoztatást hallhattunk
Kocsis Károlytól és Babus Antaltól. Görömbei Andrást idézve: „Hosszú és méltánytalan
mellőzés, kirekesztés után 1996-ban a MTA a tudománypolitika szerves részévé tette a ha-
táron túli magyar tudományosság bekapcsolását az egyetemes magyar tudományosságba,
s ezzel kultúrnemzeti alapra helyezte azt” (G. A.: *Nemzeti önismeret*, 13., MTA, 2011). Rész-
letesen dokumentált előadásokat hallhattunk az Országos Széchenyi Könyvtár „rejtett örök-
ségeiről”, az ottani nyugati magyar hagyatékokról. Hasonló beszámolókat tarthattak volna
legalább két nemzeti intézményünk: a Nemzeti Múzeum és a Magyar Országos Levéltár ve-
zető munkatársai is. Folytathatnám a sort például a Magyar Írószövetséggel, a Magyar Mű-
vészeti Akadémiával, a Magyar Egészségügyi Társasággal, a Magyar Máltai Szeretetszolgá-
lattal, a hazai egyházakkal... Sok országos egyesület és szakmai szervezet tagjai között is
megtaláljuk a nyugati magyarság képviselőit. Engedjék meg, hogy néhány olyan civil szer-
vezetről is szóljak, amelyek évtizedeken át a nemzeti együttműködés kovászai voltak és ma-
radtak mindmáig.

Elsőként a harmincéves Bethlen Gábor Alapítványt említem (nem az új alapkezelő
Zrt!). Ez polgári összefogással – a nemzethű hazai és nyugati magyarok anyagi támoga-
tásával – a térségben elsőként létrehozott „magánalapítvány”. Alapítói: Illyés Gyula, Né-
meth Lászlóné, Kodály Zoltánné és Csoóri Sándor, akik 1982-ben százezer Ft összeg-
gel, s Király Tibor jogtudós alkotta Alapszabállyal, létrehozták az Alapítványt, amelynek
egyik kurátora vagyok magam is. A BGA-t csak 1985-ben, sok vita után jegyezték be
„hivatalosan”, addig csak féllégálisan működtethettük.

A hazai és a külföldi magyar személyek, közösségek segítsége, adományai, illetve kuráto-
rai áldozatos munkájával működő Bethlen Gábor Alapítvány úttörő szerepet vállalt a nem-
zet önvédelmében, szolgálatában; a határainkon túl élő magyarság támogatásában, hazai
megismertetésében, kiváló képviselőinek, értékeinek népszerűsítésében; a kelet- és közép-
európai szellemi együttműködésben; a magyar–magyar kapcsolatok ápolásában. Közremű-
ködtünk pl. az 1987 szeptember 27-ei lakiteleki találkozó megszervezésében, a Magyarság-
kutató Intézet, az Illyés Közalapítvány, a Duna tévé létrehozásában, a Magyarok Világ-

szövetsége újjászervezésében, az utódállamok magyar nyelvű oktatásának támogatásában és szervezésében. Sokrétű munkájával, anyagi, szellemi és lelki támogatásaival, ösztöndíjaival a Bethlen Alapítvány fennállása óta a magyar szolidaritás akcióinak az egyik életetője, kezdeményezője volt. Kitüntetéseinkkel, díjainkkal pedig ösztönözzük a magyarság – benne a magyar diaszpóra – értékeinek, alkotóinak elismerését és megismerését, a magyar szellemi-kulturális örökség védelmét. A Bethlen Gábor Alapítvány elmúlt harminc év során adományozott mintegy háromszáz kitüntetésének (Bethlen Gábor-díj, Márton Áron Emlékérem, Tamási Áron-díj, Teleki Pál érdemérem) egyharmadát – magyarságszolgálatuk elismeréseként – négy kontinens félszáz országában élő nyugati nemzettársaink kapták.

A legjelentősebb hazai civil kitüntetésről, a Magyar Örökség-díjról is szölok. Állampolgárok Ezüstkönyvbe kerülő javaslatai (jelenleg háromezer van) alapján, alapos mérlegeléssel dönt a jeles személyekből kialakított Bizottság, amelyben 1995-től, megalakulásától kezdve részt veszek. Évente négyszer adományozzuk e kitüntető elismerést; alkalmanként 7–7 kiváló személynek, műnek, intézménynek vagy közösségnek.

Az ezredfordulóig a nyugati magyarság képviselői közül Neumann János, Bay Zoltán, a Püski házaspár, Márai Sándor, Szóts István, Teller Ede, Hites Kristóf, Tollas Tibor, Böröcz József, Szent-Györgyi Albert, Mindszenty József, Wass Albert, Borbándi Gyula és közösen Kovács Béla–Nagy Ferenc–Varga Béla kapták e díjat. Az első között szerepel három intézmény: a Külföldi Magyar Cserkész Szövetség, a Sao Paolói Szt. Gellért Apátság és a Szent Imre Kollégium, valamint a határon túli magyarokat szolgáló Duna Televízió.

Az ezredforduló után már előtérbe kerültek a magyar közösségeket eltető szervezetek és vezetőik: Deák Ernő *Bécsi Naplója*, Molnár Ágoston Amerikai Magyar Alapítványa, Lauer Edit Amerikai Magyar Koalíciója, Csapó Endre és az ausztráliai *Magyar Élet*, Nádasdy Ferenc Nádasdy Alapítványa, aztán a Genfi Magyar Könyvtár, a Bécsi Európa Klub, (posztumusz) a Burg Kastli Magyar Gimnázium, Magyaródy Szabolcs, valamint Molnár Tamás professzor... Legutóbb Szabó Zoltán és az ITT-OTT Találkozók Magyar Baráti Közössége részesült e kitüntető elismerésben. Bízom benne, hogy előbbutóbb a nyugati magyarság és a Kárpát-medence együttműködését szolgáló Kufstein Konferencia is bekerül a Magyarság Láthatatlan Szellemi Múzeumába.

A nyugati magyar örökség hazai fogadására van egy kitűnő fordított példám is. A nyugati világ jeles magyar intézménye, a Külföldi Magyar Cserkészszövetség (KMCsSz) fogadta be, segítette életre kelteni újjászülető testvérszervezeteit a csonka hazában. Ők voltak azok, akik átmentették, évtizedeken át őrizték, és tovább építették a Kárpát-medencében folszámolt magyar cserkészteret, éltették e magyar örökséget, s visszahozták a szülőföldre. Immár két évtizede az újjáépülő szervezetek életető-segítő patrónusaiként dolgoznak Magyarországon és az utódállamok magyar cserkészeteiben. Az egész magyar cserkészteret integráló nemzeti intézménnyé váltak, s egyre nagyobb szerepet játszanak a magyar ifjúság nemzetnevelésében. Köszönet érte. Van egy ellenpéldám is...

A MAGYAROK VILÁGSZÖVETSÉGE, A NYUGATI MAGYAROK ÖRÖKSÉGE

„Gyenge nemzet az, amely nem az egész népet foglalja magába, és csürhe had az a nép, amely nem tömörül eszmevilágában egy nemzeté” – hirdette gróf Apponyi Albert. A Magyarok Világszövetségét e gondolat jegyében – a történelmi hazán kívül, szórványban élő „külhoni”

[*Kérdez az idő*]

nemzetrés integrálása, az „egész magyar nép” összefogása céljából hozták létre. 1938-ban a nyugati (főleg az amerikai) magyarság vezető képviselőivel szövetkezve alapította meg Teleki Pál és hű társa Perényi Zsigmond. Volt néhány előzménye. A magyar világszörvány megmaradását, nemzetbe integrálását szolgáló tagok, tagszervezetek – államokon és határokon átívelő kapcsolatait a szuverén (pártfüggetlen) MVSZ révén – működésének támogatásával akarták megvalósítani. Önkéntességen alapuló szervezett nemzetépítésre akarták bírni a szörványban élő honfiakat. A koronaőr báró Perényi Zsigmond azért vállalt és vállalhatott vezető szerepet a Magyarok Világszövetségében, mert a Szent Korona jegyében (állami, kormányzati beavatkozás nélkül) kívánták éltetni a magyar–magyar kapcsolatokat, a diaszpóra nemzeti megmaradását. A világszervezet eszköze volt törekvéseiknek. Közvetítésével pl. papokat, tanítókat küldtek az elárvult külhoni közösségekbe, s képviselőiket meghívták a hazai szakmai közéleti fórumokra.

A Magyarok Világszövetsége az utolsó békeévben alakult meg, s a II. világháború alatt rendkívül sokat tett az „ellenségé” vált országokban élő, kiszolgáltatott magyar szörványokért, illetve a magyar hadifoglyok földerítése, mostoha sorsuk enyhítése, családi kapcsolataik fenntartása érdekében. Az 1945 novemberében újrászervezett MVSZ, 1947 májusáig Nagy Ferenc elnökletével igen eredményesen működött. Vállalta az országhatárokon túl, kisebbségi helyzetben élő magyarok érdekeinek védelmét, tiltakozott a csehszlovákiai magyarok üldözése, kitelepítése, internálása ellen. A párizsi béketárgyalások előtt felhívást intézett a tárgyaló külügyminiszterekhez, amelyben népszavazás elrendelését kérte a trianoni békediktátummal elcsatolt magyarlakta területeken. Nagy Ferenc külföldre távozása után a belügyesek, majd az egyeduralgató párt vonta felügyelete alá a szervezetet. Négy évtizeden át – eredeti hivatását és az alapítókat megcsúfolva – a külhoni magyarságot megosztó, bomlasztó céllal működtették azt Rákosiék, majd Kádárék is. Az Anyanyelvi Konferencia rendkívüli küzdelmek során megharcolt léte és működése előszele volt a nyugati magyarsággal való ellenséges viszony oldódásának. A nyolcvanas évek végén az MVSZ-ben is megindult az erjedés, amely a rendszerváltás után tetőzött.

Az 1991–92-ben újjászerveződött MVSZ kezdetben, az alapítók szellemiségét a magyarság önismeretét, kapcsolatait, összefogását, önvédelmét, érdekképviseletét igyekezett szolgálni, amelynek hivatalvezető főtitkárává 1994-ben megválasztott az Elnökség, amelynek összetétele: elnök: Csoóri Sándor, alelnökök: Dobos László (Kárpát-medencei régió), Fónay Jenő (Anyország), Jakabffy Ernő (Nyugati régió). Tagok: Bertalan Imre, Bauer Győző, Chrudinák Alajos, Csörgits József, Fekete Gyula, Fodó Sándor, v. Gorka Pál, Hódi Sándor, Kardos Béla, Kovács Andor, Németh Magda, Patrubány Miklós, Pozsonc Mária, Sára Sándor, Szeredi Ervin, Szijártó István, Tőkés László, Zolcsák István, Walter István. A Választmányban pedig ott találjuk az összmagyarságot képviselő személyiségek színe-javát. Ilyen neves és jeles tagokból álló testület vezetésével akkor nem működött intézmény, szervezet hazánkban. Velük együtt főtitkárként szolgálni – a vajúdvai születő, sok bajjal, belső konfliktusokkal terhelt világszervezetet – nehéz, de fel-emelő feladat volt számomra.

Ebből a hőskorszakból idézek föl két eseményt: 1996-ban nem a Horn-kormány, hanem az MVSZ rendezte a világszerte zajló milicentenáriumi ünnepségeket, és az 1956-os forradalom negyvenedik évfordulós megemlékezéseit. Erre színes – a történelmi házát és a rendezvényeket írással és képekkel bemutató magyar és angol nyelvű –, százoldalas szép ismertetőt készítettünk *Magyar Krónika* címmel. Ma is kézbe lehet ven-

ni, büszkék lehetünk rá. Dicsekedhetnénk a Világ Magyarsága ekkor épített mutatós pavilonjával is Ópusztaszeren, ha utódaink nem hanyagolták volna el. Pedig hosszas levelező-szervező munka után sikerült munkatársaimnak a világ félszáz országából fotókat, emléktárgyakat összegyűjteni a külhoni magyarok életéről, bemutattva, megismertetve őket a Nemzeti Történeti Emlékpark milliányi látogatójával. Az '56-os megemlékezésekbe a hazai politika sajnos beleártotta magát. Mégis méltón ünnepeltünk. Ezt az éves – négy kontinens ezernyi helyszínén szervezett, kb. kétmilliárd Ft értékű –, világraszóló programot a magyar kormány 60 millió Ft-tal támogatta, a többi mi, az MVSz, a világ magyarsága teremtette elő.

Főtitkári működésem utolsó nagy rendezvénye volt az MVSz megalakulásának 60. évfordulója alkalmából – 1998. augusztus 23–26-a között – rendezett „A Magyar Kultúra Külhoni Műhelyei a harmadik évezredben” című tanácskozás. Ezen a 12 szekciós konferencián, negyven ország magyar szervezeteinek és intézményeinek párszáz képviselőjével, s mérvadó hazai szakemberekkel együtt, vázoltuk föl – az akkor legnagyobb magyar civil szervezet – a Magyarok Világszövetsége nemzetstratégiáját. Az összegző ülésen részt vettek az új kormány három érdekelt minisztériumának (KÜM, OM, KM) vezetői s az MTA elnöke is. Ekkor mondta Németh Zsolt külügyi államtitkár a következőket: „A Magyarok Világszövetsége csiszolatlan gyémántjának tekintjük a nyugati magyarságot. Az anyaországot ismerjük, a határon túli magyarságot ismerjük, de ezt a gyémántot, ezt állandóan csiszolgatni kell, és mindig találunk egy új látószöveget, amelyből másként csillan meg. Ez a mostani rendezvény ezt bizonyítja.” Érdemes a *Magyar Figyelőt* (1995–1999) áttekinteni, amelyből érzékelhetik a nyugati magyarság újrarahosodásának folyamatát is. Elértük, hogy Vásárhelyi L. Gyula, híres külhoni bélyegművész által tervezett bélyeget adott ki a Magyar Posta az évfordulóra, s ekkor avatta föl Makovecz Imre a felújított székházat is. Megjegyzem, hogy a Bajza utcai székház tulajdona az 1938-ban alapított MVSz jogutódját, a nyugati magyarságot összefogó szervezetet illeti. Azt ugyanis a világszervezet – tudomásom szerint – nagyrészt az 1945 után államosított ingatlanai fejében „kárpótlásként” kapott összegből vásárolta meg 1993-ban. Az 1994. május 12-én szerzett épület (a volt Országos Kaszinó palotája) szerződésükötésében – Csoóri Sándor és Timkó Iván mellett – már magam is közreműködtem. Ezt a magyar házak világhálózatának központja céljára, 99 évi használatra kapta meg az MVSz. A reprezentatív épületből kialakítandó Magyarok Háza programtervét Makovecz Imre készítette el. 1995-ben az elnökség és a Választmány tárgyalta, jóváhagyta, a *Magyar Figyelő* 1995/6. számában közzöltük. Később építési látványtervet is (társadalmi munkában) készített. Megcsodáltuk. A 2000-re tervezett átépítésre mégsem került sor. A világhírű építész 1998 végén, az MVSz-ben vállalt tisztségeiről és tagságáról is lemondott.

Minden érdekelt és tájékozódó nemzettársunk érzékelhette, hogy a tagságát, szervezeteit, nemzetközi és civil kapcsolatait egyre gyarapító MVSZ Hivatalának munkatársai, velem együtt, jól ministráltak a világ magyarságát összefogó szervezetben. Onnan – a nyugati régió pártfogása ellenére – 1998 végén mégis távoznom kellett. „Elköszönő levél”-lel búcsúztam. Az általam kialakított szervezeti rendet, a jól szolgáló hivatalt, a *Magyar Figyelőt*, a folyamatosan épülő, eredményesen működő szakmai szervezeteket hamarosan fölszámolták. Ezután a „sok dudás” viszálykodásával terhelt világszervezet vezetése szétesett. Szellemiségét eltorzították, hivatását megcsúfolták, közéleti szerepét, hivatali és szervezeti kap-

[*Kérdez az idő*]

csolatait eltékozták zömmel az ezredforduló óta regnáló vezetői. Taglétszáma, vagyona, szervezettsége ma töredéke annak, amit jegyzőkönyvileg örökségül 14 éve átadtam utódomnak. Vajon a nemzetépítő mozgalomként indult MDF sorsa kísérti az MVSz-t?

A NYUGATI MAGYARSÁG ÉS AZ ANYAORSZÁG
AZ EZREDFORDULÓ UTÁN

Főntebb említettem, hogy a magyar diaszpóra súlyos problémája, hogy e nemzetrészünk kb. négyötöde szervezetlen, tagjainak többsége bizonytalan a mai Magyarországhoz való viszonyát illetően. A külhoni magyarok nem alkotnak lakóhelyi közösségeket, mint pl. a görögök, az olaszok, a zsidók és jó néhány más náció tagjai. Így az asszimiláció mindennél meglevő készítésén túl a magyarok egymástól való térbeli távolsága, individuális beállítódása, történelmi rétegződése, vallási megosztottsága is akadály a nemzeti megmaradást segítő szervezettebb közösségi élet kialakításának, az iskolák és a magyar intézmények létesítésének és fenntartásának. Zavart keltenek az anyaország politikai váltógazdaságával járó gyakori átszervezések a velük foglalkozó intézményekben, hivatalokban. Különösen a rossz kádercserék, amelyek olykor a „hivatalos” Magyarországgal kialakuló kölcsönös kapcsolatokat is megingatják, a „nemzeti együttműködést” ellehetetlenítik. A rendszerváltás utáni kormányzati intézkedésekkel folyamatosan erősíteni kell s kellett volna a kivándoroltakban, az emigránsokban érlelődő – nemcsak a nemzettel, hanem – a szuverén magyar állammal is szolidáris diaszpóralét feltételeit. Feledtetni a múltat, amikor *a magyar állam külképviseletei és külföldi kulturális intézményei évtizedeken át nem segítettek, inkább megosztani, bomlasztani igyekeztek a külhoni magyarság szerveződéseit*, jól működő szervezeteit, intézményeit, fórumait, lejártni jeles képviselőit. Ez az ellenséges szemlélet 1990 után döcögve, de pozitívan változott. A gyurcsányi években azonban már a visszarendeződés jeleit tapasztalhattuk. Kérdés, hogy miként alakul a jövőben?

Sok a biztató jel, és számos régen várt törvény is megszületett. A nyugati magyarság egyik jeles képviselője, Csapó Endre, a Fidesz kormány pozitív törekvéseit, nemzetegyesítő szándékait értékelve, immár állami feladattá szeretné tenni azt, amit az alapítók – élen Teleki Pállal, Perényi Zsigmonddal és a történelmi hazán túl élő nemzetársaink vezető képviselőivel egyetértésben – a nemzethű magyar társadalom (honi és külhoni) egyházaira, egyesületeire és szervezeteire, azok képviselőire bízott. A „Nemzeti Összetartozás törvényében a kormány megfogalmazta nemzetstratégia leszögezi: „Célunk, hogy a világban szétszórtnan élő magyarságot jobban bevonjuk a magyar nemzet életébe. Magyarország elemi érdeke, hogy a világon bárhol élő magyarokat egyéni, illetve közösségi szinten is megszólítsa.” Szívem szerinti e célkitűzés és sok más is.

A kétharmados többséggel megválasztott Fidesz-kormány nemzetpolitikai intézkedései és az új Alkotmány nagy reményeket ébresztett a nemzethű értelmiség soraiban határon innen és túl egyaránt. Úgy tűnt, hogy a szellemi honvédelem, a művelődéspolitikai – ellentétben az előző kurzussal – egyenértékű lesz a gazdaságpolitikával. Néhány intézkedésük, hozzáállásuk (pl. az Apáczai Közalapítvány, a Magyar Kultúra Alapítvány megszüntetése; jó szakemberek mellőzése; a nemzetközi kapcsolatok, a humán szféra, a kulturális örökség degradálása) azonban zavart keltett és kelt soraikban, reményeik halványodnak.

Csapó Endre 2012. augusztusi kitűnő előadásában a következőket állítja: „A nagyvilágban működő magyar szervezetek támogatását a rendszerváltoztatás utáni kormányzatok a Magyarok Világszövetsége gondjaira bízta. Az elgondolás nem vált be, több okból. [...] A világszövetség szempontjából a magyar állam magára vállalt gondoskodása közvetítő beiktatásával eredménytelen volt. Jelenleg a kormányzat a korábbi képviselői keret felújításával a kormányzathoz való közvetlenebb megoldást vezetett be.” Ezek után arról szól, hogy soha nem látott mértékben növekszik a kivándorló fiatalok száma, s miként rétegződik a magyar diszpóra, majd így folytatja: „A nyugati diaszpóra egyesítése a nemzet egészéhez alapvetően magyar kormányzati nemzetpolitikai feladat.” Barátomat, az ausztráliai *Magyar Élet* főszerkesztőjét tisztelem, ám vitatkozom e sommás megállapításával. Javaslat a ló túloldalára ejtene át bennünket. Az MVSZ eredeti szellemiségét eltorzító, öncélúvá manipulált, egyeduralmi rendszeréből az állami mindenhatóság bűvkörébe vonná, a pártpolitikáknak, kurzusváltásoknak kiszolgáltatná a magyar-magyar kapcsolatokat. (Mintha elfelejtené a világszövetség eddigi sorsát.) Személyfüggő ez a dolog, amint a következő, tematikailag idevágó saját történetből kiderül. Példázként mondom el röviden: A külföldi magyar diákok számára készített, *Haza a magasban* című, magyar nemzetismeret tankönyvet – egy pályázat nyerteseiként – állítottuk össze társainkkal; Alföldy Jenővel, Hámori Péterrel, Kiss Gy. Csabával. Közel kétévi anyaggyűjtéssel, alkotó és szervező munkával, sok véleményt meghallgatva, viták közepette elkészültünk vele. A két külföldi munkatárs: Lukácsffy Kristóf finnországi tanár és Wurst Erzsébet ausztriai oktatásszervező pozitív véleménye, valamint Péntek János kolozsvári nyelvész, Vekerdi László támogató lektori jelentései alapján 2002 márciusában nyomdakész állapotban leadtuk a kéziratot. Korrektúráját azonban későn kaptuk vissza. Időközben választás zajlott le kicsi hazánkban. Pár nappal a választások után a Fidesz-kormány által az év elején kinevezett vezérigazgató áthívott bennünket a szobájába, s nyersen közölte velünk, hogy az új helyzetre való tekintettel, ezt a keresztény-nemzeti szellemiségű könyvet a Nemzeti Tankönyvkiadó nem adja ki. Hiába hadakoztunk... A kétféle Ft pályázati pénzt visszautalták, a nekünk fizetett honoráriumrészt nem követelték vissza, mert a könyv elkészült. Csak nem adták nyomdába. Lezsák Sándornak s az Agócs Sándor vezette Antológia Kiadónak köszönhető, hogy 2002 karácsonyán mégis új nemzetismereti tankönyvet ajándékozhattunk a nyugati magyarságnak. Az SzDSz-hez átpártolt Pálfi József szerencsejátékos vezérigazgató pedig – minden tiltakozásunk ellenére – sürgősen privatizálta a gondjaira bízott, jól és nyereségesen működő állami tankönyvkiadót. Botránys körülmények között. Aztán átnyergelt a híres hollóházi porcelángyárba. Azt is hasonlóan privatizálta. Nem hiszem, hogy az előző kormány alatt ezt megte(he)tte volna. Kérdés, hogy kinevezői levonták-e az effajta esetekből a tanulságot? A történet folytatása az, hogy a „Magyar nemzetismeret” az Ujváry Gábor vezette Balassi Bálint Intézet jóvoltából a világhálóra került. A honi és a határon túli magyarok, főként a cserkészek, illetve a magyar diákok körében nagy népszerűségnek örvendett. Röviddel a kitűnő igazgató leváltása után a www.nemzetismeret.hu-t, az új vezető levétette a szerverről. Személyfüggő az áldozatos munkát végző svájci Böröcz József 90. születésnapjára, s az általa alapított VUCAS 50. évfordulójára készülő könyv sorsa is. Eddig sok ezer eurót költöttek rá, kiadása mégis seholy, pedig a Magyar Örökségdíjas Böröcz József megérdemelné. Kiket fizetett érte? Kikre is bízta? Nem folytatom. Példám lenne, időm nincs.

[*Kérdez az idő*]

Az MVSz-ből 2002-ben kilépő latin amerikaiak vezetőjétől, Kunckelné Fényes Ildikótól kaptam a Latin-Amerikai Magyar Országos Szervezetek Szövetsége 2010. májusi füzetét, amelyben számot adnak az argentinai, a brazilai, a chilei, a paraguayi, az uruguayi és a venezuelai magyar szervezetek és intézmények fennmaradási munkájáról. Ebben a Venezuelai Magyar Kataszter Bizottság elnökeként írja, hogy Mindszenty bíboros utolsó missziós útján, 1975. április 10–21-e között venezuelai magyar nyáját látogatta meg. Továbbításra neki adta át utolsó pásztorlevelét, mondhatni végrendeletét, amelyben a következőket üzenté: „Fontos, hogy tudjunk egymásról, ezért le kell fektetni mindenhol, még ott is, ahol nincs külön magyar pap, a magyar katasztert. Hány magyar család, hány magyar gyermek van a körzetben, mennyi a magányos? Mennyi mindent lehetne itt tenni, ha több volna bennünk a magyar lélek, a magyar öntudat!” Ők ennek nyomán alakultak meg, s működnek rendületlenül. 1979-től pl. rendszeresen kiadják a Venezuelai Magyar Telefonkönyvet, amelyben a magyar kolónia tagjainak (3244 személy) elérhetőségei találhatóak. Ezt a távoli magyar közösséget is büntette az a kormány, amelyik a magyar nagykövetséget Caracasban a tiltakozások ellenére bezárta, gyönyörű épületét elkótyavetyélte. De ne legyünk egyoldalúak! Ide tartozik az a történet is, amit Zika Klára írt nekem: „Már az Antal-kormány idején téma volt a nyugati magyar értékek hazahozatala; Katona Tamás 1992-ben járt pl. Sao Paulóban, a Bencés-központban, ahol óriási könyvtár gyűlt össze, és ígéretet tett arra, hogy hazahozatják Pannonhalmára (a magyar szerzetesek kihaltak, a bencés kollégiumba már csak a gazdag brazil gyerekek járnak). Az ígéretből nem lett semmi!”

VESZÉLYEZTETETT MAGYAR KÖZÖSSÉGI ÉRTÉKEINK
ÉS ÖRÖKSÉGÜNK

A kilencvenes évek nagy reményei és nekibuzdulása után két évtizeddel – immár az Európai Unió tagországaiként – megállapíthatjuk, hogy a szovjet birodalom összeomlását és a rendszerváltásokat követően, inkább romlott, mint javult a küllhoni magyarok helyzete. A magyar állam feléjük irányuló figyelme nőtt, a nemzetközi szervezetek és a befogadó országok támogatása viszont csökkent, s maguk is úgy vélték, hogy a független, demokratikus állam létrejöttével korábbi nemzetvédő és értékmentő funkcióikat elvesztették, fórumaik, műhelyeik is elsorvadtak. Pedig az elmúlt évszázadban önerőből számos olyan középületet és intézményt hoztak létre a küllhoni magyar közösségek, amelyek a nemzeti vagyion fontos részét alkotják, s egyesek köztulajdonban való működtetése, fenntartása bizonytalanná vált. „Ki a múltját nem becsüli, a jobb jövőt nem érdemli” – szól a közmondás. A nyugati magyar örökség gondozása, ahogy Mindszenty bíboros mondta, elsősorban az ott élő örökösök dolga. Azok kihalása, érdektelenségéből fakadó veszélyeztettség vagy adományozás, kivételes esetekben nemzeti intézmények számára történő meg- vagy átvétel indokolja a hazai törődést. Az ‘56-os nagy generáció kihalásával pusztulnak szervezetek, intézmények. Közösségi hagyatékaiknak, örökségüknek azonban sok esetben nincs gazdája. Mi hasznosítható a hagyatékokból idehaza vagy az utódállamban? Ki készít leltárt róluk? Ki dolgozza föl? Ki dönti el, hogy mi abból az a magyar örökség, amit haza kell menteni? Nagy gond volna, és iszonyú bürokráciával járna, ha azt állami, hivatali feladatként kezelnék. Az államnak nemzetstratégiai programmá kell tenni a nyugati magyarság veszélyeztetett tárgyi és szellemi értékeinek mentését,

amelyet az egyetemek, közgyűjtemények, a MTA és az ezzel szakszerűen foglalkozó intézmények, alapítványok gondjaira kellene bízni megfelelő állami támogatással. Van-e forrás egy ilyen programra, amikor a hazai közgyűjtemények is alig vegetálnak, s a közvagyon határon belül is vészesen apad? Állítom, ha megfelelő tapasztalatokkal, kellő tájékozottsággal rendelkező, becsületes szakemberekre bízunk egy ilyen mentőprogramot, akkor az összefogással szűkösen is elkezdhető. A Nemzeti Kulturális Alap nemrég indult Ithaca-programja nyitánya lehet a külhoni magyar értékek szervezettebb mentésének. E konferencián is hallottunk már jó példákat. Tudunk pl. az Északi Magyar Archívumot létrehozó Szöllősi Antal szándékáról is, aki hazahozná fantasztikus áldozattal létrehozott hatalmas, de feldolgozatlan gyűjteményét. Érdeünk volna? Természetesen. Befér az Ithacába? Nem tudom. Egy szélesebb összefogású mentőprogramban a külhoni magyarok közreműködésén és a hazai szakértők munkáján túl a külföldi magyar intézeteknek, a külföldi egyetemi tanszékek magyar lektorainak, sőt a magyar nagykövetségeknek is akadna teendőjük. A hazai civil szervezetek közül többnek is. Egyik jelöltem e feladatra a MEVE, a Magyar Emlékekért a Világban Egyesület. Vezetője Messik Miklós, aki áldozatos gyűjtő és szervező munkával, minimális támogatással, immár negyedszázada veszi számba, leltározza, dokumentálja és kiállításokon bemutatja a világ magyar emlékeit, emlékhelyeit, intézményeinek, épületeinek, köztéri alkotásainak fotóit. Érdeemes tájékozódni az egyesület honlapján (www.magyaremlkekert.hu).

A külhoni magyarságot és annak köztulajdonát az utóbbi évtizedben ért veszteségek mellbevágók. A Burg Kastli Magyar Gimnáziumtól kezdve, az *Új Látóhatárig* s a *Nyugati Magyarságon* át a *Nemzetőrig*... A Nagy Imre Intézettel folytatva az elenyészett, elhagyott vagy kisajátított közösségi klubokig, magyarok által épített templomokig, iskolákig, a bezárt magyar házak soráig. Legutóbb a torontói Magyar Házat zárták be. Rengeteg ment veszendőbe. Ennek ellenére hosszan sorolhatnánk a még meglévő, de veszélyeztetett intézményeket, hiszen több mint ezer magyar közösségi tulajdonú intézmény működik ma is a nyugati világban. Ezek éltetése, megmentése, megfelelő működtetése páratlan lehetőség a magyar kulturális külcapsolatok gyarapítására, sőt az új kivándorlók honi kötődésének kialakítására is!

A főntebb idézett *Magyar Világszórvány* című írásban olvashatjuk: „A XXI. században teljesen új helyzet van a szétvándorlás terén, ami jelenkori kötelességet akaszt a magyar állam nyakába. Nem kell már életet kockáztatva átszökni a határon. »El lehet menni!« – így is elhangzott nemrég magas fórumról. Persze, igaz is – el lehet menni. Azért még ma is bátor cselekedet, bár vannak, akik munkaajánlatot kapnak, a javát viszi a fejlett világ. A múltban is azok mentek el, akikre az országnak igen nagy szüksége volt, lett volna. A fiatal, tette kész, bátor vállalkozó szellemű, életre felkészült magyar. Nem biztos, bár nem lehetetlen, hogy ő is viszi tarsolyában a nemzettudatot, a fogadalmat, hogy távol is szolgálja nemzetét. A mai hazai közszellemből ez nem egyértelműen következik” (Csapó E.).

A szavak és tettek összhangját szeretném a gyakorlatban jobban érzékelni én is, kiváltképp a nemzeti összetartozásról szóló törvény végrehajtása során... A mai magyar közállapotokat, a nemzettudat zavarait és az ország sanyarú helyzetét látva, a jól képzett, tehetséges fiatalok és tapasztaltabb koros emberek munkanéklüliséggel megvert sergét hallgatva, tartok attól, hogy lassan a nyugati magyar diaszpóra befogadó és nemzetnevelő szerepéről is kellene tanácskoznunk, nemcsak a nyugati magyar örökség honi

[*Kérdez az idő*]

fogadásáról. Úgy tudom a rendszerváltás óta négyszázezer fővel gyarapodott a nyugati magyarság. Gyarapodott? Vagy csak ennyien vándoroltak ki hazánkból? Papp László mondta előadásában, hogy ő a legértékesebb nyugati örökségünknek tartja magát a magyar közösséget, annak tagjait, családjait, egyesületeit. Érvényes ez a csonka hazára is!

E konferencia mottója: „Amit rád hagytak őseid, tedd magadévá, hogy tiéd legyen” (Goethe). Befejezésül én is egy Goethe idézettel zárom előadásomat: „Valamely nemzet csak akkor tesz szert ítélőképességre, midőn önmagát megítélni tudja. E nagy kiváltsághoz azonban igen későn jut el.”

Vajon mi hol tartunk manapság?

BAKOS ISTVÁN (1943) művelődéskutató, közíró. 1980-tól vesz részt a Bethlen Gábor Alapítvány munkájában. Az induló *Hitel* egyik szerkesztője, a Magyarok Világszövetségének 1994–99 között főtítkára.

Muzsika

A Felsőpulyai XII. „Kufstein” Tanácskozás zárónyilatkozata

Magyar örökség Nyugaton. Az anyagi és szellemi javak felderítése, számbavétele és megőrzése címmel, 2012. szeptember 8–9-én rendezte meg az Ausztriai Magyar Egyesületek és Szervezetek Központi Szövetsége Felsőpulyai XII. „Kufstein” Tanácskozását. Társrendező volt a NYEOMSZSZ, az MTA Magyar Tudományosság Külföldön Elnöki Bizottsága, Oberpullendorf/Felsőpulya városa, valamint a Közép-burgenlandi Magyar Kultúregyesület.

A nyugati világban (Európa, Amerika, Ausztrália) felbecsülhetetlen értékű magyarok által teremtett, szerzett szellemi és anyagi javak rejlenek. Mára ezeknek a javaknak felderítése, számbavétele és megőrzése nemzeti feladat, amit csak átfogó és egybehangolt munkával lehet elvégezni. A Felsőpulyai XII. „Kufstein” Tanácskozás ennek a tárgykörnek ismertetését és megvitatását, javaslatok felvetését tűzte ki célul.

Az Ausztriai Magyar Egyesületek és Szervezetek Központi Szövetsége mint főrendező, valamint a Nyugat-európai Országos Magyar Szervezetek Szövetsége kezdeményezésére olyan határozat született, amelynek értelmében konkrét lépések szülessenek a magyar örökségnek számító javak felderítésére, számbavételére és leltárba vételére. Utóbbi adatbank útján történjen; az adatok ezáltal interneten minden érdeklődő számára hozzáférhetőek lesznek.

A megnevezett feladat beindítása és ellátása egybehangolt szervezést és folyamatos munkavégzést tesz szükségessé. A NYEOMSZSZ közgyűlése a tanácskozás előtti napon a felderítési és számbavételi munkálatok beindítására és elvégzésére egy-egy országon belül külön (szakosított) munkacsoportot és tervszerű szervezést javasolt. Ez az elvégzésre váró feladatok első foka, amelyet a NYEOMSZSZ vállal.

Emellett a virtuális értékmentés mellett szükséges a javaknak mint nemzeti örökségnek a tárolása, rendszerezése és hozzáférhetősége részben a lelőhelyeken – az ott élő magyarok javára –, részben országonként egy-egy gyűjtemény létesítésével. Ezen a téren fontos lenne a meglévő magyar intézmények, otthonok, egyházak bekapcsolása. A másként nem menthető javak megmentésére és tárolására magyar állami szerepvállalás szükséges.

A tanácskozáson 16 országból mintegy 300-an vettek részt. A 16 előadást, illetve beszámolót záróműsor követte. Ennek keretében fellépett a Közép-burgenlandi Magyar Énekkar, külön műsorral Sudár Annamária és a Misztrál Együttes.

Vasárnap a közép-pulyai plébánia templomban dr. Vencser László, Pál László kismartoni püspöki vikáriussal és Rómából Németh Lászlóval közösen mutatta be a szentmisét, melynek végén dr. Kocsis Attila mint református lelkész szólt a hívekhez.

A tanácskozást tanulmányi kirándulással fejeződött be Lockenhaus/Lékára.

A tanácskozás résztvevői ismét felkérték az Ausztriai Magyar Egyesületek és Szervezetek Központi Szövetségét a következő „Kufstein”-tanácskozás megrendezésére.